

Lyydin asema vepsän ja karjala-aunuksen välimurteistona.¹

I.

Lyydiläismurteissa saattaa jo vähäisenkin tarkastelun perusteella todeta toisaalta selvää vepsäläisyyttä, toisaalta helposti tunnettavia karjala-aunuksen piirteitä, ja siksi niiden synty ja kehitys on ratkaistava pääasiallisesti näiden kahden lähimmän sukulaiskielimuodon perusteella huomioon ottaen kuitenkin kaikessa lyydin oman, itsenäisen kehityksen mahdollisuudet samoin kuin kummassakin verrattavassa kielimuodossa aikojen kuluessa tapahtuneet muutokset. Tutkimus on suurelta osalta kielimaantieteellistä vertailua, joka on ulotettava alueellisesti lähimpiä naapurimurteita kauemmaksi, vieläpä useasti muihin sukukieliin.

On vain odotuksenmukaista, että kielialueella, missä erilaiset edustustavat osuvat vastakkain, ilmiöiden kehitys on joutunut monenlaisten kielenelämästä tunnettujen, mutta ns. pystysuorassa suunnassa kehittyvissä kielimuodoissa harvoin esiintyvien lakien alaiseksi. Sekaantumatieta on syntynyt monia oudoksuttavia muotoja, jotka eräissä tapauksissa ovat saattaneet jäädä pysyvästi kieleen, ja useat, yhä vielä vakiintumattomat muototyyppit kilpailevat rinnakkain voitolle pääsystä. Yhtenäistymistä ovat estäneet murteiden vapaalle, jopa suorastaan luonnonvaraiselle kehitykselle suotuisat kieliolot, joiden omalaatuisuuden tekee hyvin ymmärrettäväksi jo lyydiläisväestön asuma-alueen erikoinen muoto ja sen maantieteellinen sijainti. Alueen pituus on linnuntietä mitatenkin noin 220 km, suurin leveys vain noin 30 km. Tästä on seurauksena, etteivät lyydiläisalueen kylät ja kyläyhteisöt entisen tsaarivallan-aikaisen enempää kuin nykyisenkään hallintojaon mukaan ole kuuluneet samoihin, meikäläisiin pitäjiin tai edes kihlakuntiin verrattaviin hallintoalueisiin, joiden sisäiset kosketukset olisivat vaikuttaneet kieleen tasoittavasti. Ne eivät myöskään ole kuuluneet samaan kiinteään talousalueeseen. Kansankieli — nimenomaan lyydi — ei ole koskaan ollut hallinnon eikä koulujen kielenä, eikä

¹ Lectio praecursoria 11. 12. 46. Jäljempänä käytetyistä paikannimien lyhennyksistä ks. kirjoittajan väitöskirjaa Lyydiläismurteiden äännehistoria I, s. XIV.

ajottain venäjän ohella virallisen kielen aseman saavuttaneella karjalalla ja suomellakaan ole ollut näkyvää vaikutusta kansankieleen. Siten ei näistäkään syistä ole voinut syntyä kielellistä tasoitusta. Tästä johtuu, että kyläryhmien ja yksityisten kylienkin murteet poikkeavat melkoisesti toisistaan siitakin huolimatta, että kylän käsite Itä-Karjalassa on paljon suppeampi kuin meillä Suomessa: kyliksi sanotaan — historiallisista syistä — usein yhtenäisen asutusryhmän pieniä osia, jotka meikäläisen käsityksen mukaan vasta kaikki yhdessä muodostavat kylän.

Lyydiläisalueen maantieteellisen erikoisuuden vuoksi pohjoisten ja eteläisten asutuskeskusten väliset kosketukset ovat olleet niin vähäiset, etteivät esim. Santalanjärven tienoiden lyydiläiset tiedä samaa murretta puhuttavan Kuujärvellä tai edes Prääsän tienoilla, ja samanlaisesta kosketusten puuttumisesta saattaa vakuuttua myös eteläisten kylien asukkaita puhutellessaan. Keskinäiset yhteydet rajoittuvat täten vähiin tai niitä ei ole ollenkaan, mutta sitä vilkkaammat ja kiinteämmät ne ovat olleet sekä idässä että lännessä asuviin lähimpiin naapureihin.

II.

Idässä lyydiläisalue kaikkialla rajoittuu venäjää puhuvan väestön asumaseutuihin, ja venäläinen vaikutus on aikojen kuluessa muodostunutkin hyvin suureksi. Venäläiset ovat valtakunnan pääväestö, ja lyydiläisillä on sen kanssa sama uskonto, samanlaiset yhteiskuntaolot, elinkeinot ja elämän ulkoiset edellytykset. Venäjän kieli on ollut vallalla kirkon ja hallinnon kielenä, samoin sotaväessä ja kaupan alalla sekä uusimpina aikoina koulukielenä. Myös taloudellisesti venäläiset ovat olleet määräävässä asemassa, ja heidän taholtaan on tullut henkinenkin valistus ja kulttuuri. Lyydiläisen ja venäläisen väestön keskinäiset suhteet ovat olleet läheiset ja ystävälliset, mitä osoittaa mm. seka-avioliittojen runsaus lyydiläisten ja venäläisten kesken.

Kaikissa näissä suhteissa lyydiläiset ovat venäläisiin nähden samassa asemassa kuin kauempana idässä asuvat vepsäläiset, eivätkä karjalaisenaan väestön olosuhteet suuresti tästä poikkea, vaikka Anuksen alue rajoittuukin vain vähäiseltä osalta kiinteään venäläiseen asutukseen. Venäjän kieli on kaikkiin näihin kielimuotoihin syvästi vaikuttanut: äännerakenteeseen sen ääntämistapa on jättänyt selvät jälkensä, ja venäläisperäisten lainasanojen runsaus on kaikissa näissä kielimuodoissa silmään pistävä. Kielentutkimukselle tämä merkitsee sitä, että venäjän vaikutuksen aiheuttamista ilmiöistä on vaikea päättää, mitkä niistä ovat rinnakkaiskehityksen tulosta, mitkä taas saaneet alkunsa esim. vepsässä ja sieltä

siirtyneet lyydiläismurteisiin ja levinneet kenties karjala-aunuksen saakka. Vaikka onkin myönnettävä, ettei näillä ilmiöillä vepsän, lyydin ja karjala-aunuksen keskinäisiä suhteita määritettäessä ole aina sitovaa todistusvoimaa, on kuitenkin eräitä tapauksia, joissa rinnakkaiskehityksen olettamista täytyy pitää epätodennäköisenä. Sellainen on — vain jonkin esimerkin mainitakseni — soinnillisten konsonanttien *g:n*, *d:n*, *b:n* ja *z:n* sekä kaksikonsonanttisuuden esiintyminen sanan alussa. Tämän ilmiön piiriin kuuluvat sanat ovat kaikissa kolmessa kielimuodossa pääasiallisesti samat, esim. veps. *garbou*, *garboi*, *garbol*, lyyd. *garboi*, *zgarboi*, *garbalo*, aun. *garbalo* | veps. *boi* 'puola, puolukka', lyyd. *buoi*, *buoi*, aun. *buoi* | veps. *butk* 'koiranputki', lyyd. *butk*, *butki*, aun. *butki*, jne. Tästä ilmiöstä Lauri Kettunen artikkelissaan »Karjalaisen heimon ja 'karjalan kielen' iästä ja alkuperästä» sanoo, että se on venäläis-vepsäläisen vaikutuspiirin synnyttämä ja sieltä muualle levinnyt.¹ Muista venäläisen fonetiikan aiheuttamista piirteistä, joita lyydissä on vaikea selittää ajattelematta vepsäläistä lähtökohtaa, mainittakoon *u:n* todennäköisesti myöhäinen muuttuminen *u:ksi*. Lyydissä muutos rajoittuu erillisiin Naamoilan, Lohmoiojan, Mellitsän ja Kuujärven murteisiin ja on siitä erikoinen, että kun *u:stä* syntynyt *u* sekä äänisvepsässä että *Kj:n* murteistossa esiintyy vain ensi tavussa, se *Mell:n*, *Lmon* ja *N:n* murteissa tavataan keski- ja etelävepsän tavoin myös jälkitavuuissa. Huomattakoon, ettei muutosta ole voitu todeta esim. *vatjasta*, joka kuitenkin on Itä-Karjalan murteiden tavoin ollut venäjän vaikutuksen alaisena.

Vaikka tällä tavoin venäjän vaikutuksesta aiheutuneet ilmiötkin antavat viitteitä lyydin aseman määrittelyyn vepsälle ja karjala-aunukselle läheisenä kielimuotona, paljon vakuuttavampia ovat ne kriteeriot, joihin päästään omapohjaisia ilmiöitä tarkastettaessa. Aluksi kuitenkin lyhyt katsaus toisaalta lyydiläis-vepsäläisiin, toisaalta lyydiläis-karjalaisiin suhteisiin.

III.

Lyydin itäisenä naapurina olevan venäläisen asutuskiilan takana alkaa vepsäläisten alue. Millään kohdalla lyydiläiset ja vepsäläiset eivät ole välittöminä rajanaapuruksina. Välimatkaa lyydiläisalueelta yksin jo lähimpiin vepsäläiskyliin on useita peninkulmia, ja pohjoisia lyydiläisseutuja erottaa etelävepsän kylistä satojen kilometrien taival. Tämä jo osoittaa, ettei jatkuvien kiinteiden kosketusten ylläpitäminen koskaan ole ollut helppoa. Tiedossani ei ole historiallisia lähteitä, jotka pystyisivät näitä

¹ Vir. 1940 s. 282.

asioita riittävästi valaisemaan, eikä kansan muistitietokaan niistä paljoa kerro. Sen verran kuitenkin tiedetään, että äänisvepsäläisillä ja erityisesti Petroskoin kaupungin läheisyydessä olevilla lyydiläisillä on ollut kosketuksia toistensa kanssa, mutta nämä kosketukset eivät kuitenkaan ole olleet niin kiinteitä, että lyydissä esiintyvien vepsäläisyyksien selittäminen niiden perusteella olisi mahdollista, etenkin kun runsaimmat niistä tavataan Kj:n murteistoa lukuunottamatta juuri kauimpana vepsäläisalueesta.

Viitteen siihen, mikä osuus vepsällä on lyydiläismurteiden syntyyn ja kehitykseen, antavat kielen ja kansallisuuden nimityksetkin vepsäläislyydiläisellä alueella. Lyydiläiset käyttävät itsestään nimitystä *lüdiköi* ~ *lüydiköi* ja sanovat puhuvansa *lüdikš* tai *lüydikš*. Äänisvepsäläisten oma-kielinen nimitys on *lüdiketed*, ja he puhuvat omien sanojensa mukaan *lüydikš* tai *lüydikeles*. Samoin Syvärin eteläpuoliset läntisimmät vepsäläiset nimittävät kieltään *lüdikš*.¹ Sama nimitys tavataan edelleen myös Aunuksen karjalaisilla, jotka käyttävät itsestään nimitystä *lüügiläine* ja *livviköi* ja sanovat puhuvansa *livvin kielel* eli *livvikse*, esim. Tulemajärveltä on merkitty sanonta: »*lüügiläine olen da livvikse pagizen*».² *Lyydi* -nimitys eri variaatioineen on selitetty samaksi kuin ven. *ljudi* 'rahvas'. Toinen huomattava kansallisuudennimi on *vepsä*. Kansanomaisena tätä nimitystä ovat käyttäneet sekä keski- että etelävepsäläiset, ja on arveltu, että se olisi alkuaan voinut olla koko vepsäläisalueen kielen nimi.² Lyydiin nähden tällä sanalla on sikäli erikoinen merkityksensä, että lyydiläisen ja karjalaisen alueen rajamailla karjalaiset nimittävät lyydiläisiä *vepsäläisiksi*. Nimi on sen verran haukkumanimen luonteinen, etteivät pohjoiset lyydiläiset sitä itsellensä hyväksy. Mainittakoon, että vepsäläisiksi sanotut lyydiläiset puolestansa nimittävät karjalaisia naapureitaan lappalaisiksi ja heidän kieltään lapin kieleksi eli lapiksi. Kolmas huomattava kansallisuudennimi on *kaivaanit*, jota venäläiset ovat käyttäneet etelävepsäläisistä, mutta joka lienee tunnettu myös Äänisen tienoilla. Pelkkä sattuma ei liene, että myös Kuujärven lyydiläisistä venäläiset naapurit ovat käyttäneet samaa nimitystä.

Lyydiläisten ja vepsäläisten läheistä yhteenkuuluvuutta todistaa myös yhteinen folklore. Pääasiallisesti venäläisperäisenä se tosin voisi olla kummallakin taholla rinnakkaista välitöntä venäläistä lainaa, mutta kun se sekä lyydiläisillä että vepsäläisillä on miltei yksityispiirteitä myöten sama³, on todennäköistä, että lyydiläiset ovat siitä paljon saaneet vepsä-

¹ Eino Leskinen, Karjalan kirja s. 552, ks. myös E. N. Setälä, Suomen suku I s. 164.

² Ks. tarkemmin esim. Karjalan kirja s. 552.

³ Ks. tämän kirjoittajan esitystä Vir. 1943 ss. 147—166 ja Vir. 1945 ss. 244—248.

läisiltä. Vain Pyhäjärven tienoot tässä tekevät poikkeuksen — siellä nimitäin kalevalainen laulukin on elänyt varsin voimakkaana, mutta juuri ne seudut ovat myös kielellisesti mitä läheisimmin liittyneet aunuksen.

IV.

Etelässä, lännessä ja pohjoisessa lyydiläisalue rajoittuu karjala-aunuksen murrepiiriin. Rajanaapureina ovat miltei kaikkialla nimenomaan aunukselaiset, vain pohjoisessa ja luoteessa on lyydiläisaluetta vastassa kyliä, joissa puhutaan ns. eteläkarjalaa. Kosketukset lyydiläisalueen ja karjalaisalueen välillä ovat olleet vilkkaat. Murrealueiden rajoilla sijaitsevista kylissä pidetyt praasnikat ja markkinat ovat olleet yhteiset, on solmittu ystävyys- ja tuttavuussiteitä, ja avioliitot karjalaisten ja lyydiläisten kesken ovat olleet tavallisia. Äänisen rannan kauppakeskukset ovat houkutteleet karjalaisia kaupantekomatkoiille itäänpäin, ja tiet sinne johtavat juuri lyydiläisalueen kautta. Samoin entisajan rahdin veto Laatokan ja Syvärin satamapaikoista on jouduttu suorittamaan lyydiläisalueen halki. Kaikki tämä tekee jo ymmärrettäväksi sen vaikutuksen, mikä karjala-aunuksella on ollut lyydiläismurteiden kehitykseen, mutta lisäksi on muitakin samaan suuntaan viittaavia syitä.

Edellä on jo huomautettu, ettei lyydiläismurteissa esiintyviä vepsäläisyyksiä voida tyydyttävästi selittää niiden kosketusten aiheuttamiksi, mitä lyydiläisillä heidän nykyisillä asuinsijoillaan on ollut vepsäläisten kanssa. Ei myöskään tunnu uskottavalta, että läheskään kaikki nämä yhtäläisyydet olisivat vain rinnakkaisen, samankaltaisen kehityksen tulosta. Toisen osapuolen, karjala-aunuksen, vaikutus olisi voinut olla vähittäinenkin, mutta kun esim. Lmon murteessa on paljon suhteellisen kaukaisen eteläkarjalan piirteitä, on tällaisissa tapauksissa selitystä haettava vanhoista väestösuhteista. Itä-Karjalassa on aikojen kuluessa suoritettu lukuisia asutussiirtoja. Suurin niistä liittyy Sisä-Venäjän karjalaisasutusten syntyyn. Vaikka nimenomaan tällä suurella tapahtumalla ei olisikaan mitään yhteyttä lyydiläiskysymyksen kanssa, jo pienemmissäkin asutussiirroissa, joista on mainintoja mm. 1500-luvun asiakirjoissa, kylät tai kyläliien osat ovat jääneet autioiksi ja uutta asutusta on verohelpotuksilla ym. keinoilla houkuteltu tilalle.¹ Ääninen on ollut, kuten Lauri Kettunen huomauttaa², vepsäläisten kulkutienä, mikä seikka jo tekee mahdolliseksi vepsäläissiirtolaisuuden synnyn pohjoisille-alueille. Myös muita teitä on uusia

¹ Veikko Ruoppila, Ylisen Syvärin suomalaisperäisiä paikannimiä, Vir. 1943, ss. 95—6.

² Karjalaisen heimon ja »karjalan kielen» iästä ja alkuperästä, Vir. 1940 s. 142.

asioita riittävästi valaisemaan, eikä kansan muistitietokaan niistä paljoa kerro. Sen verran kuitenkin tiedetään, että äänisvepsäläisillä ja erityisesti Petroskoin kaupungin läheisyydessä olevilla lyydiläisillä on ollut kosketuksia toistensa kanssa, mutta nämä kosketukset eivät kuitenkaan ole olleet niin kiinteitä, että lyydissä esiintyvien vepsäläisyyksien selittäminen niiden perusteella olisi mahdollista, etenkin kun runsaimmat niistä tavataan Kj:n murteistoa lukuunottamatta juuri kauimpana vepsäläisalueesta.

Viitteen siihen, mikä osuus vepsällä on lyydiläismurteiden syntyyn ja kehitykseen, antavat kielen ja kansallisuuden nimityksetkin vepsäläislyydiläisellä alueella. Lyydiläiset käyttävät itsestään nimitystä *lūdīkōi* ~ *lūydīkōi* ja sanovat puhuvansa *lūdīks* tai *lūydīks*. Äänisvepsäläisten oma-kielinen nimitys on *lūydīkeled*, ja he puhuvat omien sanojensa mukaan *lūydīks* tai *lūydīkelea*. Samoin Syvärin eteläpuoliset läntisimmät vepsäläiset nimittävät kieltään *lūdīks*.¹ Sama nimitys tavataan edelleen myös Aunuksen karjalaisilla, jotka käyttävät itsestään nimitystä *liügilaine* ja *livvikōi* ja sanovat puhuvansa *livvin kielet* eli *livvikse*, esim. Tulemajärveltä on merkitty sanonta: *»liügilaine olen da livvikse pagizen»*.² Lyydi -nimitys eri variaatioineen on selitetty samaksi kuin ven. *ljudi* 'rahvas'. Toinen huomattava kansallisuudennimi on *vepsä*. Kansanomaisena tätä nimitystä ovat käyttäneet sekä keski- että etelävepsäläiset, ja on arveltu, että se olisi alkuaan voinut olla koko vepsäläisalueen kielen nimi.² Lyydiin nähden tällä sanalla on sikäli erikoinen merkityksensä, että lyydiläisen ja karjalaisen alueen rajamailla karjalaiset nimittävät lyydiläisiä *vepsäläisiksi*. Nimi on sen verran haukkumanimen luonteinen, etteivät pohjoiset lyydiläiset sitä itsellensä hyväksy. Mainittakoon, että vepsäläisiksi sanotut lyydiläiset puolestansa nimittävät karjalaisia naapureitaan lappalaisiksi ja heidän kieltään lapin kieleksi eli lapiksi. Kolmas huomattava kansallisuudennimi on *kaivaanit*, jota venäläiset ovat käyttäneet etelävepsäläisistä, mutta joka lienee tunnettu myös Äänisen tienoilla. Pelkkä sattuma ei liene, että myös Kuujärven lyydiläisistä venäläiset naapurit ovat käyttäneet samaa nimitystä.

Lyydiläisten ja vepsäläisten läheistä yhteenkuuluvuutta todistaa myös yhteinen folklore. Pääasiallisesti venäläisperäisenä se tosin voisi olla kummallakin taholla rinnakkaista välitöntä venäläistä lainaa, mutta kun se sekä lyydiläisillä että vepsäläisillä on miltei yksityispiirteitä myöten sama³, on todennäköistä, että lyydiläiset ovat siitä paljon saaneet vepsä-

¹ Eino Leskinen, Karjalan kirja s. 552, ks. myös E. N. Setälä, Suomen suku I s. 164.

² Ks. tarkemmin esim. Karjalan kirja s. 552.

³ Ks. tämän kirjoittajan esitystä Vir. 1943 ss. 147—166 ja Vir. 1945 ss. 244—248.

läisiltä. Vain Pyhäjärven tienoot tässä tekevät poikkeuksen — siellä nimitään kalevalainen laulukin on elänyt varsin voimakkaana, mutta juuri ne seudut ovat myös kielellisesti mitä läheisimmin liittyneet aunukseen.

IV.

Etelässä, lännessä ja pohjoisessa lyydiläisalue rajoittuu karjala-aunuksen murrepiiriin. Rajanaapureina ovat miltei kaikkialla nimenomaan aunukselaiset, vain pohjoisessa ja luoteessa on lyydiläisaluetta vastassa kyliä, joissa puhutaan ns. eteläkarjalaa. Kosketukset lyydiläisalueen ja karjalaisalueen välillä ovat olleet vilkkaat. Murrealueiden rajoilla sijaitsevista kylissä pidetyt praasnikat ja markkinat ovat olleet yhteiset, on solmittu ystävyys- ja tuttavuussiteitä, ja avioliitot karjalaisten ja lyydiläisten kesken ovat olleet tavallisia. Äänisen rannan kauppakeskukset ovat houkutelleet karjalaisia kaupantekomatkoihin itäänpäin, ja tiet sinne johtavat juuri lyydiläisalueen kautta. Samoin entisajan rahdinveto Laatokan ja Syvärin satamapaikoista on jouduttu suorittamaan lyydiläisalueen halki. Kaikki tämä tekee jo ymmärrettäväksi sen vaikutuksen, mikä karjala-aunuksella on ollut lyydiläismurteiden kehitykseen, mutta lisäksi on muitakin samaan suuntaan viittaavia syitä.

Edellä on jo huomautettu, ettei lyydiläismurteissa esiintyviä vepsäläisyyksiä voida tyydyttävästi selittää niiden kosketusten aiheuttamiksi, mitä lyydiläisillä heidän nykyisillä asuinsijoillaan on ollut vepsäläisten kanssa. Ei myöskään tunnu uskottavalta, että läheskään kaikki nämä yhtäläisyydet olisivat vain rinnakkaisen, samankaltaisen kehityksen tulosta. Toisen osapuolen, karjala-aunuksen, vaikutus olisi voinut olla vähintäinkin, mutta kun esim. Lmon murteessa on paljon suhteellisen kaukaisen eteläkarjalan piirteitä, on tällaisissa tapauksissa selitystä haettava vanhoista väestösuhteista. Itä-Karjalassa on aikojen kuluessa suoritettu lukuisia asutussiirtoja. Suurin niistä liittyy Sisä-Venäjän karjalaisasutusten syntyyn. Vaikka nimenomaan tällä suurella tapahtumalla ei olisikaan mitään yhteyttä lyydiläiskysymyksen kanssa, jo pienemmissäkin asutussiirroissa, joista on mainintoja mm. 1500-luvun asiakirjoissa, kylät tai kylien osat ovat jääneet autioiksi ja uutta asutusta on verohelpotuksilla ym. keinoilla houkuteltu tilalle.¹ Ääninen on ollut, kuten Lauri Kettunen huomauttaa², vepsäläisten kulkutienä, mikä seikka jo tekee mahdolliseksi vepsäläissiirtolaisuuden synnyn pohjoisille alueille. Myös muita teitä on uusia

¹ Veikko Ruoppila, Ylisen Syvärin suomalaisperäisiä paikannimiä, Vir. 1943, ss. 95—6.

² Karjalaisen heimon ja »karjalan kielen» iästä ja alkuperästä, Vir. 1940 s. 142.

asukkaita saattanut vepsäläisseuduilta hakeutua lännemmäksi ja pohjoisemmaksi. Sen mahdollisuuden, että pohjoisten lyydiläissukujen asukkaat ovat sekaväestöä, esittää myös E. A. Tunkelo.¹

Osoittaakseni, millä tavoin kielelliset ilmiöt pystyvät valaisemaan käsittelemäämme ongelmaa, esitän eräitä näkökohtia lyydin aseman määrittelyä vepsän ja aunuksen välisenä kielimuotona. Rajoitun tässä kuitenkin vain muutamien, lähinnä konsonantiston piiriin kuuluvien tyyppillisten esimerkkien mainitsemiseen.

VI.

Lyydissä on ominaisuuksia, jotka ovat yhteisiä sekä vepsän että karjala-aunuksen kanssa. Eräät näistä ominaisuuksista tavataan yleisesti koko Itä-Karjalan kielialueella, mutta muutamat rajoittuvat joko vepsässä tai karjala-aunuksessa vain tiettyihin murteisiin esim. siten, että vienalaismurteiden edustus poikkeaa vepsän, lyydin, aunuksen ja eteläkarjalan edustuksesta. Seuraavassa muutamia tärkeitä yhteisominaisuuksia:

1) *g:n, d:n, b:n* ja *z:n* esiintyminen sanan sisässä soinnillisessa ympäristössä, esim. veps., lyyd., aun. ja ek. *kego, augu, vibu* t. *bibu, pezen*;

2) sanansisäiset äänneyhtymät *kl, kr, tr, pl, pr* jne. ovat säilyneet, muualla tosin soinnillisiksi muuttuneina, mutta pohjois-karjalassa soinnittomina, esim. veps. *kagl*, lyyd. *kagl, -e*, aun. *kagru*, ek. *kagla | kagr, -e, -u, -a* | veps. *tedf*, lyyd. *tedf, tedri*, aun. *tedri* | veps., lyyd. *kabaaz*, aun. *kabaaz | habraz, habraz*;

3) kolmen konsonantin yhtymää *str* edustaa vepsässä, lyydissä, aunuksessa ja eteläkarjalassa *zr*, esim. *ozr, -e, -u, -a*, pohjoiskarjalassa *sr*, esim. *osra*;

4) loppu-*k:n* täydellinen lausefoneettinen kato koko Itä-Karjalan alueella, esim. *kašte, aude, side*;

5) *h:n* säilyminen kaikissa asemissaan samoin koko Itä-Karjalan alueella, esim. *robeh, vench, ahthad ~ ahtahad, otmaha ~ ottamah*. Lyydistä on tästä alueittain poikkeuksia, mutta poikkeusmuodot ovat ilmeisesti suhteellisen myöhäisen erikoiskehityksen tuloksia;

6) monet yhtäläisyydet loppu-*n:n* edustuksessa, mm. *n* on koko alueella kadonnut illatiivimuodoista ja 3. persoonan possessiivisuffiksista.

Tämänlaatuiset yhtäläisyydet, joiden luetteloa voitaisiin yksin konsonantistonkin kohdalta huomattavasti jatkaa, osoittavat, kuinka paljon yhteistä Itä-Karjalan murteilla on toistensa kanssa. Vepsän ja karjala-

¹ Vepsän kielen äännehistoria § 701: 11.

aunuksen osuutta lyydiläismurteiden syntyyn ja kehitykseen ne todistavat vain silloin, kun voidaan sitovasti osoittaa, etteivät ne ole yhteisen rinnakkaiskehityksen tuloksia, vaan jommaltakummalta suunnalta levinneitä. Jos nämä ilmiöt kuitenkin ovat yleisvepsäläisiä eivätkä rajoitu vain lyydiä lähinnä oleviin vepsän murteisiin, niillä on vepsässä jo niin vanha historiansa, ettei lyydin vaikutusta vepsään voi pitää mahdollisena, vaan kenties saa vepsäläisen vaikutuksen katsoa ulottuvan lyydiläisten välityksellä aina karjala-aunuksen saakka. Tätä seikkaa on Lauri Kettunen tähdentänyt edellämainitussa artikkelissaan »Karjalaisen heimon ja 'karjalan kielen' iästä ja alkuperästä»¹. Kuitenkin voitaneen niiden kosketusten perusteella, mitä äänisvepsäläisillä ja Petroskoin kaupungin lähistön lyydiläisillä on viime aikoihin saakka ollut, pitää mahdollisena, että myös lyydistä on voinut tulla vaikutteita vepsään. Niinikään Kuujärven lyydiläiskeskuksen ja läntisimpien keskivepsäläisten asuinseutujen välinen, vain muutamien peninkulmien etäisyys tuskin on ollut esteenä yhteisille kosketuksille. Lyydin affrikaattasuhteiden perusteella saatettaneen yhtyäkään E. A. Tunkelon »Vepsän kielen äännehistoriassa» esittämään väitteeseen, että mm. juuri affrikaattain historiassa on eräissä vepsän murteissa lyydin välityksellä saatua karjala-aunuksen vaikutusta², ja myös voidaan otaksua, että sama on laita äänis- ja osittain keskivepsässäkin tavattavien geminaattaklusiilien.³ Samalla tavoin sananalkuisen ja sanansisäisenkin *j:n* muuttuminen palataalistuneeksi *d*-äänteeksi, mihin muutokseen venäläisellä fonetiikalla lienee osuutensa, todistaneen tällaisesta yhteydestä, vaikka siinä voi olla kysymys myös rinnakkaiskehityksestä.⁴

VII.

Erittäin tärkeinä tutkimuksen kannalta on pidettävä lyydin yleisvepsäläisiä ominaisuuksia, joille ei ole vastineita karjala-aunuksessa. Leimaa antavien niistä on yksinäisklusiilien astevaihteluttomuus:

1) *g, d* ja *b* esiintyvät pääpainollisen tavun jäljessä myös umpitavun alussa, missä karjala-aunuksessa on kato tai jokin muu heikon asteen edustaja, esim. *kegon, mugun, padan, sudan, huabad, suabuttada*;

2) *d* ja *g* esiintyvät painottoman tavun vokaalin jäljessä tavun alussa, missä karjala-aunuksessa on yleisimmin kato, esim. *agedad, robehuded*,

¹ S. 283 ym.

² VKÄH §§ 168, 170:1, 179, 701: 8.

³ VKÄH § 701: 11.

⁴ VKÄH § 286.

venehuded, sideged, nudeged. Kahdessa murteessa, Saavan Prääsässä ja Lohmoiojalla, tavataan tosin katoedustustakin, esim. *sidied, vangiied*, mutta kun mainituissa murteissa on muitakin muulle lyydille vieraita karjala-aunuksen piirteitä, näidenkin esiintyminen tulee ymmärrettäväksi. Mainittakoon, että vepsässä on, milloin sanan ensi tavu on pitkä, yhteydessä toisen klusiilin ja s:n kanssa *t, k*, esim. *souptan, vouktan, kastked*. Sama on asian laita myös Kuujärven murteistossa.

Kuten edellä jo mainittiin, klusiiliyhtymät *pl, kl, kr, tr, pj, kj, tv*, joissa tavunloppuisen klusiilin sijalla suomessa esiintyy vokaaliutumista, ovat koko Itä-Karjalan kielialueella joko semmoisinaan tai soinnillistuneina säilyneet. Nasaalin edellä esiintyvällä dentaalilla sen sijaan on kahdenlainen edustus. Vepsässä tavataan yhtymä *dn*, joka on myös Kuujärven murteistolle ja keskilyydille, vieläpä Saavan Prääsän murteelle tunnusomainen, mutta karjala-aunuksessa tavataan aina *nn*. Geminaatta *-n*:llinen edustus on nykyisin vallitseva myös pohjoislyydissä, mutta alkuperäisenä edustajana sielläkin voitaneen pitää *dn*:ää.¹

Jälkitavujen *tk*-yhtymää edustaa lyydissä samoin kuin vepsässäkin yksinäis-*k*, esim. Kj *huafakat*, lyydK *hardakatte*, lyydP *hardakat, hardakatte*, vepsÄ *hardakat*, aun. *hardakkoa*. Ne muutamat poikkeukset, jotka pohjoislyydissä esiintyvät, ovat tyypillisiä aunukselaisuuksia.

Tällaisiin yleisvepsäläisiin piirteisiin liittyvät vielä inkoatiivis-futuurisen verbinjohtimen *-škanden, -škänden* esiintyminen, lukusanojen muodot *ükstošküme, kakstošküme* jne. sekä *tuha, -pai ~ -päi*-postpositionaalin käyttö yhtyneen elatiivi + inessiivin ja adessiivi + ablatiivin yhteydessä, *štš*-affrikaatan esiintyminen *i*-loppuisen diftongin tai sonanttisen *i:n* jäljessä, yksikön partitiivin ja monikon nominatiivin samankaltaisuus muototyyppissä *avadimad, härkimed* jne., puhumattakaan monista sanaston yhtäläisyyksistä. Kuitenkin jo nämä esimerkit osoittavat lyydin läheisen yhteenkuuluvuuden vepsän kanssa. Erästä erittäin tärkeästä seikasta kuitenkin vielä huomautan:

Vepsälle tunnusomaisimpia piirteitä on sisäheitto, joka lyydissä tavaataan vepsän tavoin johdonmukaisena ominaisuutena ainoastaan Kuujärven murteistossa. Kun kuitenkin myös varsinaislyydin piirissä, erityisesti pohjoislyydissä, on melkoinen joukko tapauksia, joissa sisäheitto vallitsee tai jotka voidaan palauttaa aikaisempaan sisäheittoon, ei varovastikaan arvioiden voida jyrkästi torjua sellaista käsitystä, että sisäheitto olisi aikaisemmin vallinnut tai ainakin nykyistä yleisemmin esiintynyt myös varsinaislyydissä.

¹ Ks. tarkemmin Lyydiläismurteiden äännehistoria I ss. 166—148.

VIII.

Näiden yleisvepsäläisten piirteiden ohella ovat mielenkiintoisia yhtäläisyydet, joita lyydiläismurteilla on vepsän erikoismurteiden äänis-, keski- ja etelävepsän kanssa. Läheskään kaikki seuraavassa esitettävät piirteet eivät tosin lyydissäkään ole yleisiä, vaan rajoittuvat ainoastaan tiettyihin murteisiin. Jos nämä yhtäläisyydet viittaisivat samaan vepsän murteistoon, voitaisiin tästä saada jotakuinkin varma lähtökohta lyydiläisväestön alkuperää ratkaistaessa. Näin yksinkertainen kysymys ei kuitenkaan ole. Jo konsonantiston alalla on kaikkiin vepsän kolmeen erikoismurteeseen viittaavia piirteitä.

Äänisvepsän piirteitä, jotka tavattaisiin kaikissa lyydiläismurteissa, ei ole paljon. Edellä jo mainittiin yhtäläisyyksistä affrikaattain historiassa, sananalkuisen ja osittain sanansisäisenkin *j:n* muuttumisesta *d-*äänteeksi sekä geminaattaklusiliien esiintymisestä molemmilla tahoilla, joten niiden syntyyn ei tässä enää ole syytä kajota. Muista varsinaislyyidin ja äänisvepsän yhtäläisyyksistä mainittakoon laajalti esiintyvä deminutiivin loppu *-ut*, *-üt*, ja ilmeisesti äänisvepsän muotojen pohjalta on selitys haettava pohjoislyyidin *u*-loppuisille pass. ind. preesensmuodoille. Selvimmät äänisvepsäläisyydet tavataan kuitenkin K_j:n murteistossa. Sellaisia ovat *-le*-päätteiset allatiivit, esim. *akale*, *naižele*, *michele*, *stoaale*, vieläpä *stoaan nalle*, muototyyppit *duoksta*, *duoksnuižin*, *ukst*, *lapst* jne., pass. ind. preesensin muodot *ottaze*, *tuodaze*, *viedäze*, *lähtäze* jne. Kuitenkin huomattakoon, että samassa K_j:n murteistossa on myös selviä yhtäläisyyksiä keski- ja etelävepsän kanssa.

Keski- ja etelävepsässä on paljon ominaisuuksia, jotka ovat molemmille näille murteistoille yhteisiä, mutta joita ei semmoisinaan tavata äänisvepsässä. Useat niistä esiintyvät myös lyydissä. Kuten edellä mainittiin, äänisvepsässä on allatiivin päätteinä *-le*, jota keski- ja etelävepsässä vastaa pääte *-le*. Kuujärven murteistoa lukuunottamatta tämä pääte tavataan kaikkialla lyydissä, esim. *akale*, *mužikale*, *michele* jne., samoin kuin se esiintyy myös eteläaunuksessa. Heleäsointisena, joskus jopa palataalistuneena, se tavataan *i*-loppuisen diftongin ja sonanttisen *i:n* jäljessä, esim. *saraile*, *tšiepiile*, mutta sama on asian laita myös keski- ja etelävepsässä. Toinen keski- ja etelävepsästä tunnettu *ln* historiaan kuuluva piirre on postsonanttista *l*:ää edustavasta *st*:stä syntyneen *u:n* esiintyminen Mellitsan, Naamoilan ja Lohmoiojan murteissa myös jälkitaivuissa. Samalle vepsän taholle viittaa murteittain keskilyydissä tavattava takainen *ž*-äänne supistumaverbien akt. ind. imperfektissä, esim. *ainaziin*, *magažin*, *suoažin*, vaikkapa tälle muototyyppille voidaan lyy-

din omasta piiristäkin saada vaihtoehtoinen selitys. Kuujärven murteistossa mon. 3. persoonan päätte *-bad* esiintyy lukuisammassa tapauksissa kuin äänisvepsässä, ja jälkitaavujen affrikaatat tavataan keski- ja etelävepsän sekä äänisvepsän Kalajoen ja Himjoen murteiden¹ tavoin vain heikkoasteisina. Viimeksimainitussa tapauksessa tosin on otettava huomioon mahdollisuus, että äänisvepsän nykyinen edustus on suhteellisen myöhäinen ja kenties lyydiläisperäinen. Keski-lyydyssä, Pyhäjärven Palatesjärven murteessa, esiintyy progressiivista palataalistuneisuutta alkuperäisissäkin loppuäänteissä, esim. *otñ, pezñ, murđinškoñ*. Tällekkin ilmiölle on vertailukohtansa keski- ja etelävepsässä. Pohjoislyydyin koillismurteissa tavataan samalle suunnalle viittaavaa palatalisaatiota mm. sanassa *pidau* ja tyypissä *nüttädä, kittädä*, niinkään siellä esiintyvät yks. 1. ja 2. persoonan pronominit muodossa *ma* ja *sa*, mitä muotoja ei tavata äänisvepsästä eikä myöskään muualta lyydyistä.

Yhtäläisyyksiä, joita lyydiläismurteissa on vähänlaisesti toisaalta keski-, toisaalta etelävepsän kanssa, ei konsonantiston piirissä ole monta. Kj:n murteen lukusanoilla *kahesa, ühesa* on täsmällinen vertauskohtansa keskivepsässä, mutta tässä voi olla kysymys mainitun vepsän murteiston lyydyistä saamasta vaikutuksesta. Alkuaan *k*-loppuisilla nomineilla, joissa esiintyy paradigman vokaalivartaloisten muotojen mukaan *g*, on niinkään vastineensa keskivepsässä, esim. Kj *rudeg, sideg, rozmeg*, vepsK Kett. *azeg* 'ase', *hüdeg* 'huurre'. Mainittakoon kuitenkin, että myös etelävepsästä on merkitty muotoja *rudegi, sädegi* jne.²

Etelävepsään viittaavana ominaisuutena on pidettävä mm. *n*-loppuisien nominien palataalistunutta loppu-*n*:ää, jota tavataan runsaimmin pohjoislyydyissä, esim. *haben, šiemen*. Pass. II partisiipin loppuna on etelävepsässä *-hut*, esim. *nouzhut* 'noustua'. *hu*-aines on lyydiläis-karjalais-etelävepsäläinen, mutta *t*:lle tavataan vastine vain pohjoislyydyissä. Näiden muotojen yhteys toisiinsa on ilmeinen, ja todennäköisintä on, että lyydi on tässä ollut vastaanottavana eikä antavana puolena. Etelävepsän refleksiivinen I infinitiivin ja II partisiipin tunnus *-zhe* muodossa *-heze, -hes* tavataan niinkään sekä lyydyssä että aunuksessa, esim. vepsE Kett. *pastazhe*, lyydK *pestäheze*, aun. *pestähes*. Sen perusteella, että lyydin vokaaliosassa, johon en tässä esityksessäni kuitenkaan ole kajonnut, on joukko muita etelävepsäläisyyksiä, tekisi mieli otaksua, että tämäkin ilmiö on lähtöisin vepsän taholta.

¹ Vepsän edustusta ks. esim. Tunkelo, VKÄH § 175.

² Kettunen, LVHA I s. 43.

IX.

Yhtäläisyydet vepsän kanssa ovat siis erittäin runsaat. Silti myös karjala-aunuksen piirteitä lyydissä on paljon, vaikka saattaakin tehdä sen havainnon, että eniten niitä on keskilyydissä Pyhäjärven ja Terun murteissa, ja aivan erityisessä määrin Saavan Prääsän ja Lohmoiojan murteissa. Ahdasalaisten erikoispiirteiden ohella voidaan havaita kokonaisten muototyyppien tunkeutumista karjala-aunuksesta lyydiin. Selvimpiä näistä ovat keskilyydissä esiintyvät akt. konditionaalien preesensmuodot *andazin, ottazin, viezin, suazin* jne., samoin keskilyydiin rajoittuva essiivityyppi *appennu, akkannu, mužikkannu, saadattannu*, edelleen samoissa murteissa tavattavat adjektiivien nominatiivimuodot *valgei, korgei, pimei valged, korged, pimed* -muotojen asemesta. Kaikkialla lyydissä tapaa, murteittain tosin vain varsinaisen vepsäläis-lyydiläisen edustuksen ohella, aunukselaisia imperfektimuotoja *magain, uinoin, langein* jne. Saavan Prääsän ja Lohmoiojan murteissa esiintyy pääpainottomien tavujen *d:n* ja *g:n* paikalla katoedustusta, esim. *andoa, abutt|oa, -ua, kastied, sidied*. Todennäköisesti aunukselaisuuksiin on luettava pohjoislyydissä esiintyvä refleksiiviverbityyppi *rüöstäüdüda, hardaududa*¹, jota ei muualla lyydissä tavata, samoin kuin keskilyydin refleksiivitaivutus, *pezemmös* 'peseydyn, *pezettös* 'peseydyt' jne., joka niinkään poikkeaa muun lyydin vastaavasta taivutuksesta. Kun näin monia muotoryhmiä on saatu karjala-aunuksesta ja lähinnä juuri aunuksesta, saattaa asettaa kysymyksenalaiseksi, miten on geminaattojen astevaihtelun ja sisäheitottomuuden laita. Pohjoislyydissä esiintyvien lukuisten vepsäläisyyksien ja vielä lukuisampien poikkeusmuotojen perusteella on syytä ottaa se mahdollisuus vakavasti huomioon, että karjala-aunus on näissäkin suhteissa ratkaisevasti vaikuttanut lyydiläismurteiden nykyiselleen kehittymiseen.

X.

Varsin vähäinen on lyydissä niiden omintakeisten äänneilmioiden lukumäärä, joille semmoisinaan ei tavata vastineita vepsästä eikä karjala-aunuksesta ja joita siis myöskään ei voida pitää kaikkialla samanlaisen rinnakkaiskehityksen tuloksina, kuten edellä esitettyihin seikkoihin nähden usein on asian laita. Useat näistä piirteistä voivat lisäksi saada luontevan selityksensä vepsäläisen edustuksen väistymisestä karjala-aunuksen tieltä. Näin on mm. niiden geminaattojen laita, joita pohjois-

¹ Vrt. Tunkelo, VKÄH §§ 102: 7 ja 701: 3.

lyydissä tavataan säännöllisen astevaihtelun kannalta lähtien odotuksenmukaisen yksinäisklusiilin paikalla, esim. imperfekteissä *ottin, kättin, heit-tin, ozuttin, ongittin* ja infinitiiveissä *kiättä, vierttä, pirttä, katkaitta, avaitta*. Samoin *u:n* esiintyminen murteittain pass. ind. preesensin ja pass. pot. preesensin lopussa näyttää selittyvän vepsän muotojen perusteella.

On kuitenkin myös itsenäisiä ääntenmuutoksia. Sellainen on pohjoislyydissä yleinen, mutta myös muualla lyydissä jonkin verran esiintyvä *h:n* muuttuminen *i:ksi* tapauksissa, joissa *h* on ollut alkuperäisen *hen-*suffiksin edustajana. Huomattakoon kuitenkin, että mainitun *i:n* E. A. Tunkelo on selittänyt **jen*-suffiksin edustajaksi.¹ Sananalkuisen ja myös sanansisäisen *s:n* muuttuminen *š:ksi* etuvokaalin edellä lienee tapahtunut lyydissä itsenäisesti ilman ulkopuolista vaikutusta. Tällaiset muutokset ovat ilmeisesti kovin myöhäisiä.

Suorittamamme tarkastelu osoittaa, ettei lyydiläismurteiden konsonantisto sisällä piirteitä, jotka oikeuttaisivat meidät pitämään lyydiä itsenäisenä sukukielenä niinkuin ovat vepsä, vatja, viro ja liivi. Konsonantiston perusteella lyydi osoittautuu sekamurteistoksi, joka on saanut peruspiirteensä vepsästä, mutta jonka kehitykseen myös karjala-aunuksella on ollut osuutensa. Epätietoisuutta voinee syntyä lähinnä vain siitä, millaista on ollut se vepsä, joka näin on ollut lyydiläismurteiden pohjana. Luonnolliselta tuntuisi, että ensimmäisten nykyisille lyydiläisseuduille muuttaneiden vepsäläisten kieli *on* ollut monessa kohden vanhemmalla kannalla kuin vepsän nykyiset murteistot, mutta toisaalta lyydissä on täsmällisiä yhtäläisyyksiä suhteellisen nuoriinkin vepsän ilmiöihin, esim. *h:n* ja *s:n* historiassa, eikä näiden yhtäläisyyksien selittäminen rinnakkaiskehityksenkään tulokseksi läheskään aina vaikuta luotettavalta. Vokaaliston yksityiskohtainen tutkiminen tuo kuitenkin lyydin tuntemiseen vielä huomattavia lisäpiirteitä, ja siksi en halua tässä rientää asioiden edelle, vaan jätän lopullisen arvioinnin odottamaan vokaaliston historian ilmestymistä. Arvid Genetzin jo v. 1872 lyydiläisistä käyttämää nimitystä »Vepsän pohjoiset etujoukot» voitaneen kuitenkin jo edellä esitetyn perusteella pitää oikeaan osuneena.

Aimo Turunen.

¹ E. A. Tunkelo, *h:n* ja *i:n* tai *j:n* vaihtelusta lyydiläisten murteissa ja viroon kielessä, y.m., Vir. 1946, ss. 247—255.

Résumés des articles contenus dans le présent fascicule.

La position du dialecte lydien comme intermédiaire du vepse et du carélien-olonetsien. (P. 1.)

AIMO TURUNEN.

Les dialectes lydiens sont parlés en Carélie Orientale sur une longue zone étroite parallèle au chemin de fer dit kirovien, s'étendant de la rive septentrionale du lac Santalanjärvi (en russe Санда́л-озе́ро) jusqu'à la région de Kuujärvi (russe До́лгое о́зеро), sur le cours moyen du fleuve Syväri. La longueur de ce territoire est de 220 km environ, la largeur maximum de 30 km seulement. Du côté ouest et sud la zone est limitée par le territoire olonetsien, dans le nord par les villages où l'on parle le dialecte dit sud-carélien, et à l'est elle touche à l'habitation russe. Un peu plus loin vers l'est, derrière cette zone russe avancée se trouve le pays vepse dont la distance des villages lydiens les plus rapprochés est de quelques dizaines de kilomètres, mais des plus lointains de plusieurs centaines.

Les rapports de la population lydienne avec les voisins ont été vifs et ont influencé la vie et aussi la langue de celle-là, quoiqu'on trouve aussi des exemples d'une influence en sens inverse, surtout du temps plus récent. La plus intime a été la connexion avec les vepses. Les lydiens s'appellent eux-mêmes *lüüdiköi* et ils s'expriment en *lüüdiks* ou *lüüdiksš*. De même le nom que se donnent les vepses onégiens est *lüüdik'eted* et ils s'expriment en *lüüdiks*. Aussi les vepses moyens appellent leur langue *lüüdiks*, et même les olonetsiens méridionaux connaissent le nom de nationalité *lüügiläine* et le nom de langue *livvin-* ou *lüügin-* kieli. En plus, les noms de nationalité *vepsä* et *kaivaanit* sont communs à une partie des lydiens et des vepses. Le folklore est également similaire à un degré surprenant chez ces deux tribus, sauf la région de Pyhäjärvi (russe Св́ятое́зеро) qui se rattache, au point de vue linguistique aussi, à l'Olonets.

L'étude linguistique qui dans cet article se borne au consonantisme montre les rapports du lydien avec d'autre part le vepse et de l'autre le carélien-olonetsien. Déjà pour des raisons géographiques et historiques il n'est que naturel qu'on rencontre dans le lydien, comme dans les autres dialectes finnois de la Carélie Orientale, de fortes influences russes. Dans certains cas il paraît pourtant que cette influence

ne vient pas du russe directement mais par l'intermédiaire du vepse. Il en est de même de plusieurs traits communs à tout le territoire linguistique carélien oriental. Parmi les phénomènes vepses qu'on rencontre dans le lydien mais qui sont, pour la plupart, inconnus au carélien-olonetsien, les plus importants sont le manque du changement de degré chez les consonnes fermées simples, le son *k* dans les syllabes finales au lieu de *tk*, quelques suffixes communs, par ex. le suffixe incoatif-futur *-škanden*, *-škänden*, ainsi que plusieurs traits dans la déclinaison des noms. Il est possible que l'élosion à l'intérieur du mot, si caractéristique au vepse, ait été plus répandue dans le lydien qu'elle ne l'est à l'heure actuelle. On retrouve également dans le lydien des traits ayant rapport aux dialectes régionaux du vepse, le vepse onégien, moyen et méridional. Plusieurs de ces phénomènes ne se rencontrent que dans des dialectes régionaux d'une étendue fort restreinte, par ex. les caractéristiques du vepse onégien dans le dialecte de Kuujärvi, celles du vepse moyen et méridional dans les patois lydiens les plus septentrionaux, etc.

L'influence du carélien-olonetsien est le plus remarquable dans les dialectes de Saavan Prääsä (russe Пряжа), Lohmoioja (russe Заозере) et le lydien moyen. On peut entre autres observer la pénétration des types flexionnels entiers caréliens-olonetsiens sur le territoire lydien. Parmi eux comptent les formes du présent du conditionnel actif *andazin*, *ottazin*, *viezin*, les essifs *akkannu*, *appennu*, etc.

Le lydien ne montre que très peu de traits indigènes, et même un grand nombre de ces phénomènes peuvent être expliqués comme étant basés sur les formes vepses. L'ensemble de la recherche prouve qu'à la base du critère du consonantisme le lydien ne peut pas être considéré comme une langue indépendante du groupe finno-ougrien, telle que le vepse, le vote, l'esthonien et le live. Le lydien est un groupe de dialectes mixtes dont la base est le vepse, mais dont l'évolution a aussi été considérablement influencé par le carélien-olonetsien. Les lydiens eux-mêmes semblent être une race mélangée dont l'origine est probablement due à une émigration vepse vers le nord et l'ouest qui a suivi les grandes voies naturelles du lac Onéga et du fleuve Syväri.